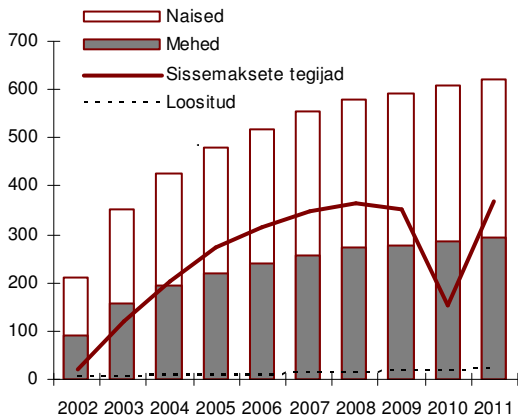

Kohustusliku kogumispensioni statistika

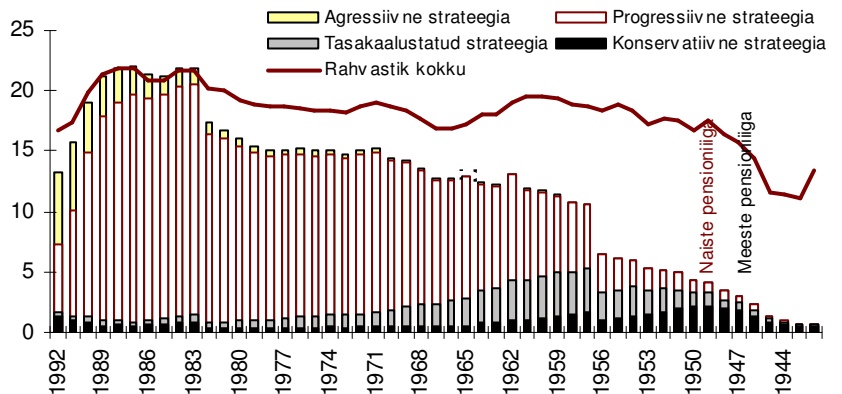
Oktoober, 2011
Rahandusministeerium

1. Liitujad

Joonis 1. Liitujad ja sissemaksete tegijad

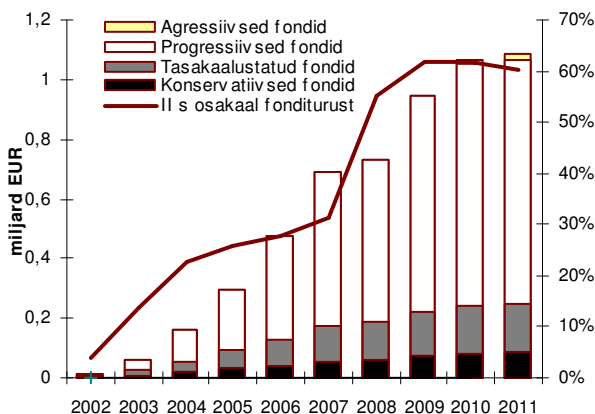
Joonis 2. Liitujad fondi strateegia ja vanuse järgi

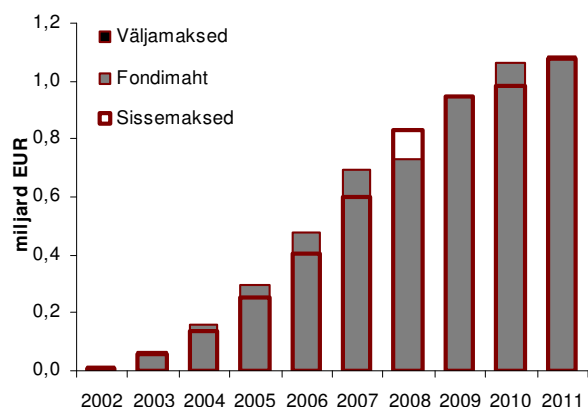
- 2011. aasta septembri lõpus oli 620 034 inimest II sambaga liitunud. Alates 2011. aastast saavad II sambaga liituda ainult 1983. aastal ja hiljem sündinud inimesed.
- 75% liitujatest on progressiivsetes fondides, 11,2% on tasakaalustatud fondides, 7,2% on konservatiivsetes fondides ja 6,6% on valinud uue nn agressiivse (75% aktsiates) fondi.
- Liitujate osakaal, kes teevad sissemaksed, langes 2009. aastal (mai seisuga, kuna juunist peatati maksed kõigil) 59%-ni võrreldes 63%-ga 2008. aastal. 2010. aastal maksis keskmiselt kogumispensioni makset (2%) 25% liitujatest. 2011. aastal taastusid II samba maksed (poole maksemäära ulatuses), mistõttu sissemaksjate arv tõusis septembri lõpuks 60%-ni.
- Loositud liitujaid oli septembri lõpuks kokku 18 981 (3,1% kõikidest liitujatest), nendest ca 80% on esitanud hiljem pensionifondi vahetamise avalduse ning 96%-l juhtudest on uueks fondiks valitud progressiivne pensionifond.

2. Varad ja struktuur

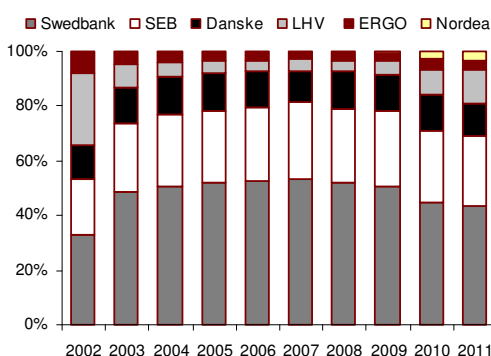
Joonis 3. Fondimahud fondi strateegia järgi

Joonis 4. Sissemaksed/väljamaksed/varad

Joonis 5. Mahud fondivalitsete järgi

- II samba fondide maht oli septembri lõpu seisuga 1,1 miljardit EUR-i.
- Progressiivsete fondide osakaal oli ca 76%. Uute, 75% aktsiaosakaaluga, fondide osakaal on veel väga väike (1,7%). Konservatiivsed ja tasakaalustatud fondid kaotavad pidevalt oma turuosa suurema aktsiaosakaaluga fondidele.
- II samba osakaal investeerimisfondides seas tõusis järsult 2008. aastal ning septembri lõpus oli see veel ligi 60%. Peamine põhjus oli tavaliste aktsiafondide mahtude langus.
- 2008. aastal langes II samba fondide väärtus allapoole sissemaksed. Hinnanguliselt kaotasid II samba fondid finantskriisi tipp hetkel ca 200 miljonit EUR-i. 2011. aasta septembri lõpus ületas varade maht sissemaksed ca 8,6 miljoni EUR-iga. 2010 lõpus oli vahe 78 miljonit EUR-i ehk 2011. aastal on olnud fondidel negatiivne tootlus.
- Pensionifondide vahetamise tulemusena on oma turuosa jätkuvalt kasvatanud LHV, kes on saavutanud Danskega võrdse 12,1 %-se turuosa. SEB ja Swedbanki turuosad on jätkuvalt langenud ning on madalimal tasemel alates 2003. aastast – kokku 69%. Võrdluseks 2007. aastal oli see üle 81%-i.

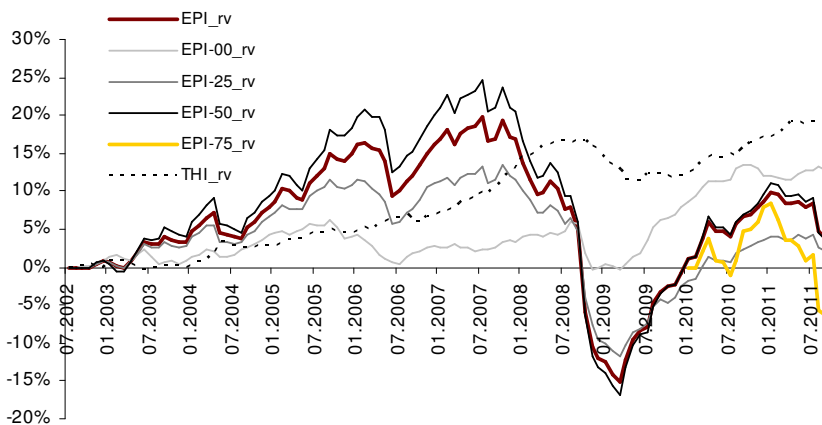
3. Tootlus

□ Kohustusliku kogumispensioni indeksitel oli tugev positiivne trend kuni 2007. aasta lõpuni. Finantskriisi tulemusena langes EPI 2009. aasta alguseks üle 45 punkti 111-ni. Indeksite põhi oli 2009. aasta märtsis ja hiljem on need jälle tõusnud. 2011. aasta septembri lõpuks oli EPI indeks 136,3 punkti.

□ Vaadates fonde eraldi on tulemused siiski suhteliselt erinevad (vt ka joonis 10). Väiksemate fondide puhul NAV-id juba ületavad kriisieelset taset, samas kui suuremad (Swedbanki K1, K2 ja K3 ning SEB Progressiivne pensionifond) pole veel kriisist täielikult taastunud. Suuremate mahtudega fondid omavad aga suuremat mõju EPI indeksitele.

□ 2008. aasta oktoobris langes EPI ka allapoole tarbijahinnaindeksit (THI), kuid 2009. aasta lõpus tõusis progressiivsete fondide indeks EPI_50 jälle THI-st kõrgemale. Ka EPI ületas THI-d aasta esimeses pooles, kuid kolmanda kvartali lõpuks on langenud alla THI.

Joonis 7. Rahavoogudega kaalutud tootlus ja inflatsioon

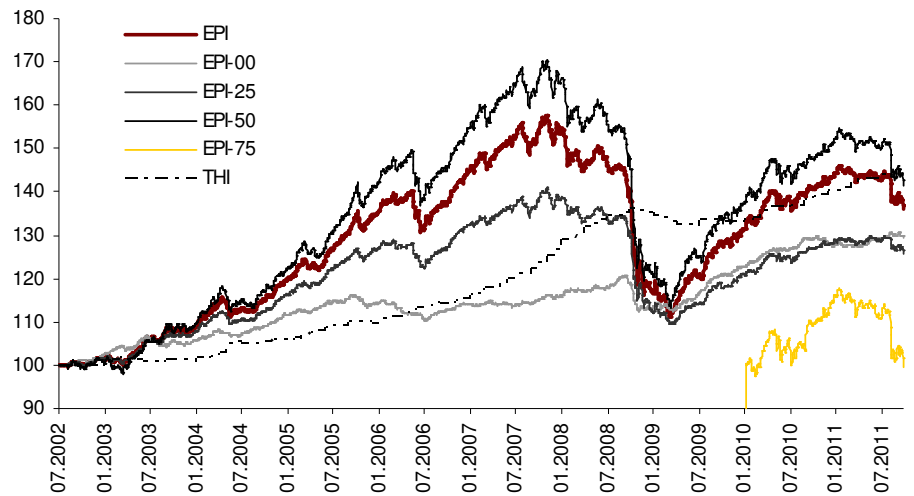
Selgitus: Fondide vara väärtuse ja sissemaksete suhe vastaval ajahetkel

□ Sharpe'i suhtarvuga on võimalik mõõta portfelli riski ja tootluse suhet. Mida kõrgem suhtarv, seda enam tootlust riski kohta ehk seda enam on riske vähendatud, mis on investorile kasulik. (loe täpsemalt nt siit: http://www.tarkinvestor.ee/wiki/index.php/Sharpe_suhtarv)

□ Joonisel 8 on kasutatud riskivaba tuluna Saksa riigi kolmekuu võlakirja intressimäärasid (3m Bubill) ning arvutuste periood on fondide loomisest kuni käesoleva statistikapäevi kuupäevani.

□ Parima riski tootluse suhtega fondideks on küll Nordea fondid, kuid jättes arvestamata peale finantskriisi tekkinud fondid, siis on suurima Sharpe-i suhtarvuga LHV fondid. Võrreldes 2011. aasta II kvartaliga on III kvartalis Sharpe'i suhtarvud märgatavalt langenud.

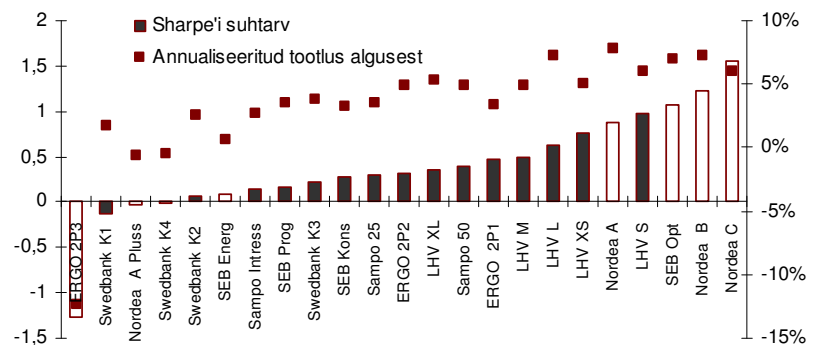
Joonis 6. II samba indeksid ja inflatsioon

□ Fondide kumulatiivne tootlus arvestades ka rahavoogusid hakkas 2007. aasta sügisest langema ja 2009. aasta märtsis olid keskmiselt kõik II sambaga liitunud oma sissemakstud rahast kaotanud ca 15%. Ainult konservatiivsed fondid olid keskmiselt suutnud säilitada oma vara. 2011. aasta septembri lõpus oli kogu II samba rahavoogudega kaalutud keskmine kumulatiivne tootlus positiivne ainult 4% (progressiivsetel fondidel 4%, konservatiivsetel fondidel 13% ja agressiivsetel fondidel -6%). Võrdluseks 2010. aasta lõpus oli keskmine kumulatiivne tootlus ca 10%.

□ Kui võrrelda rahavoogudega kaalutud tootlusi THI-ga, leidmaks fondide reaaltootlust, ei ole käesoleva seisuga keskmiselt suutnud ükski fondiliik lüüa THI-d. 2011. aastal on reaaltootlus vähenenud.

Joonis 8. Sharpe'i suhtarvud

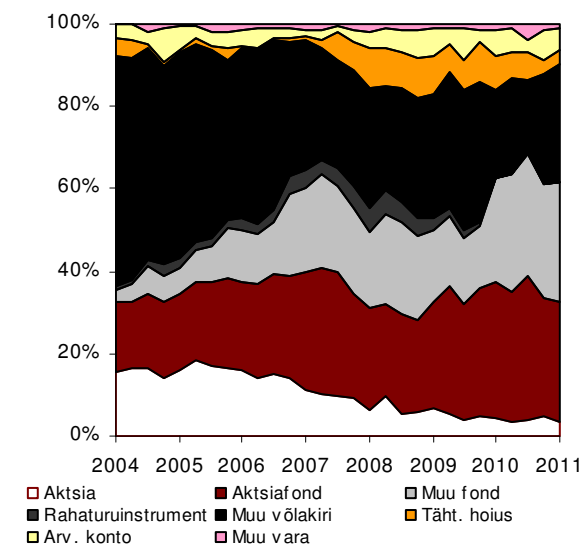

* Valged tulbad on fondidel, mis loodi finantskriisi järgselt ja on lühikese tegutsemisajaga, mistõttu tuleb neid vaadata eraldi.

** **Vastutamatusesäte:** Sharpe'i suhtarvu usaldusväärsus on piiratud ning ta ei ole näitajana piisav andmaks sisulisi hinnanguid fondijuhtimise kvaliteedile ning fondi üldisele riskisusele. Sharpe'i suhtarvu tuleb käsitleda kui täiendavat, fondide kohta avaldatavat informatsiooni. Sharpe'i suhtarvu ei tohi käsitleda kui peamist sisendinfot investeerimisotsuste tegemiseks.

4. Investeeringud & tasud

Joonis 9. Investeeringud instrumentide järgi

□ Aktsiariski omavad instrumentid moodustasid 2011. aasta juuni lõpus ca 32% varadest. Võrdluseks enne 2008. aastat oli see osakaal ligi 40% ning 2009. aasta lõpus 32%. Aktsiate otseinvesteeringud pigem vähenevad ja aktsiafondide osakaal suureneb.

□ Tähtajaliste hoiuste ja arvelduskontode osakaal on püsinud 2008-2010 aastal stabiilselt 15% lähedal, kuid enne 2008. aastat oli see valdavalt alla 5%-i. 2011. aasta juuni lõpuks on see vähenenud 9%-ni. Seega hoiavad pensionifondid jälle vähem raha hoiustes.

□ Suurim osa varadest investeeritakse Eestisse (15%), Prantsusmaale (16%) ja Luksemburgi (22%).

□ Enamus Eesti investeeringutest moodustavad tähtajalised hoiused ja arvelduskontod ning seega sõltub investeeringute maht Eestisse just hoiuste ja kontode muutusest. Otse Eesti ettevõtete aktsiatesse ja võlakirjadesse investeeritakse suhteliselt vähe.

□ 2011. aastast on seadusega keelatud pensionifondidel võtta osakute väljalasketasu

□ Osakute tagasivõtmistasu on kõikidel fondidel 1%, kuid juhul kui inimesel on jäänud pensionieani alla 5. aasta, ei tohi temalt tagasivõtmistasu võtta.

□ 2010. aastast alates on valitsemistasud regressiivsed ehk iga 100 miljoni EUR kohta peab tasu langema 10%. Juuni lõpus ületas mahult 100 miljonit EUR-i neli pensionifondi.

□ Kuni 2008. aastani püsisid pensionifondide tasud sisuliselt muutumatuna, kuid hiljem on tasude määrad hakanud langema, mis viitab konkurentsi olukorra paranemisele.

□ Fondivalitsejad peavad finantseerima valitsemistasust ka depootasu, EVK tasu, FI tasu ja tagatisfondi tasu (enamasti on need seotud fondi mahuga).

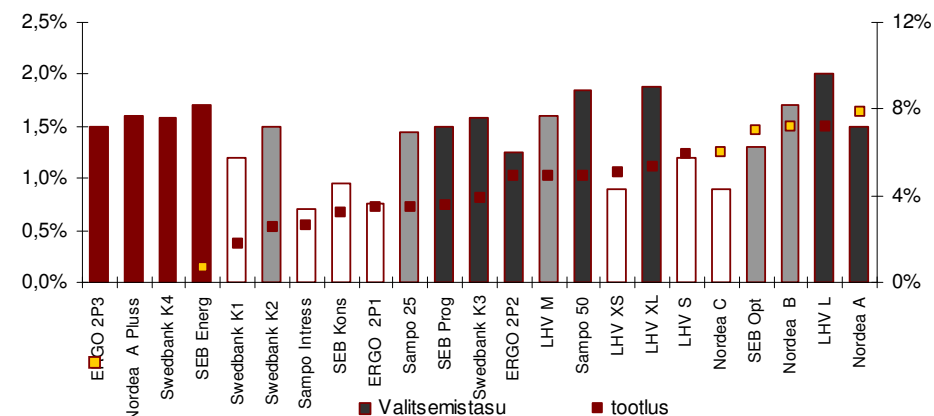
□ Pensionifondi tootlusel ja tasudel puudub küll otsene seos, kuid nende võrdlus iseloomustab siiski teatud määral fondivalitseja efektiivsust. Lisaks tuleks kindlasti vaadata ka fondide mahte (vt joonis 5), sest suuremad fondivalitsejad peaksid mahuefektist tulenevalt hakkama saama madalamate tasudega. Samuti on kõik tootlused nn puhastootlused, st valitsemistasud on juba maha arvestatud.

□ Valitsemistasu suurusel ja tootlusel ei ole omavahel olulist seost (varem võis seda

märgata näiteks progressiivsete fondide puhul). Konservatiivsetest fondidest võtab Swedbank K1 küll keskmisest kõrgemat tasu, kuid tootlus on kõige madalam. Uutest fondidest on „efektiivseimad“ (võrreldes keskmist tootlust ja keskmist valitsemistasu) Nordea A ja B pensionifondid. Vanadest fondidest on „efektiivseimad“ LHV L, LHV S ja LHV XL. Kõik uued energilised fondid on tänu tootluse langusele viimases kvartalis kõige kehvema tootluse ja tasude suhtega.

□ Valitsemistasu suuruse ja fondide suurusel ei ole samuti olulist seost. Pigem on väiksemad tasud just väiksemate mahtudega fondivalitsejatel (nt ERGO).

Joonis 10. Valitsemistasud (vasak skaala) ja annualiseeritud puhastootlus (parem skaala, tootlusest on valitsemistasu maha arvatud) fondi algusest

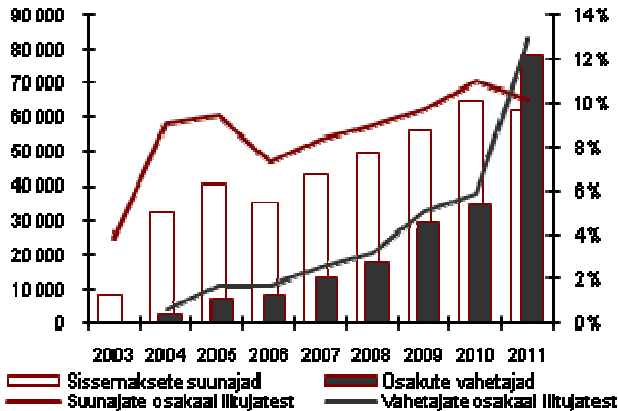

* Kollasega märgitud tootlusega fonde tuleb vaadata eraldi, sest nad on loodud finantskriisi järgselt. Konservatiivsed fondid on valged, tasakaalustatud helehallid, progressiivsed tumedad ja energilised punased.

** Tasud on hetkel kehtivad, ajalooliselt võivad olla teised.

5. Vahetamine

Joonis 11. Osakute vahetamine ja sissemaksete ümbersuunamine

Alates 2011. aasta augustist on võimalik vahetada pensionifondide osakuid kolm korda aastas (1. jaanuar, 1. mai ja 1. september) ning suunata sissemakseid pensionifondidesse sisuliselt iga päev (3. päevalise viitajaga). Samuti on alates 2011. aastast ära kaotatud 500 osaku piirang osakute vahetamisel.

Pensionifondide sissemaksete suunamiste tulemusel kaotasid kõige rohkem kliente Swedbanki pensionifondid (saldo -9 700) ning SEB pensionifondid (-9 200). Suurimad võitjad olid LHV pensionifondid (+16 800) ja Nordea pensionifondid (+3 200).

Uued nn energilised pensionifondid said juurde kõige rohkem kliente (+11 000), samas kui progressiivsed fondid olid suurimad kaotajad (-8 500).

Kui varem oli näha vahetamiste tulemuste ja fondide ajalooliste tootluste vahel korrelatsiooni, siis 2011. aastal pole seda enam märgata.

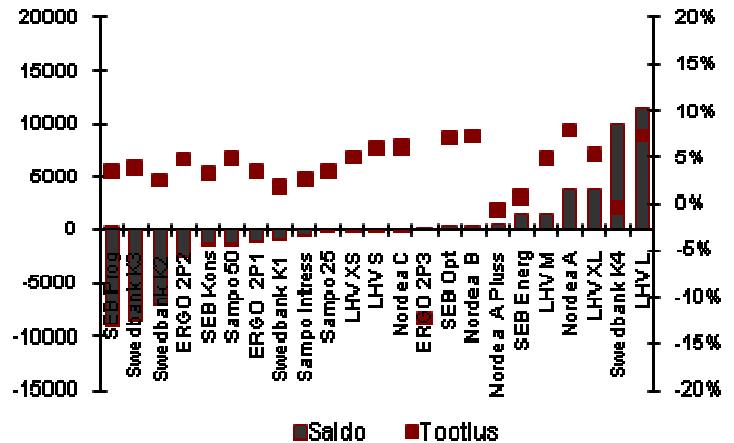
Sissemaksete ümbersuunajad suhtena kõikidesse liitujatesse on püsinud enam vähem muutumatuna alates 2004. aastast jäädes 7-9% vahele. 2010. ja 2011. aastal on see olnud keskmisest kõrgem. 2011. aasta 1. septembril jõustus ligi 62 tuhat suunamise avaldust (10% liitujatest).

Osakute vahetamine on kasvanud igal aastal. 2011. aasta septembris toimus märkimisväärne hüpe, kus osakute vahetajate arv kasvas enam kui kaks korda (78 312 inimest). Kasv on tulnud eelkõige alla 500 osakuga vahetamistest (varem oli keelatud), kuna need moodustavad kõikidest vahetamistest 55%. Ilma nendeta oleks vahetamiste tase jäänud 2010. aasta tasemele.

Vahetatud osakute väärtus tõusis 2011. aasta septembris umbes 120 miljoni EUR-ini (2010 oli 73 ja 2008 oli 28 miljonit).

71,5%-l juhtudest valiti 2011. aasta septembris vahetamiste korral uueks fondiks progressiivne fond (suunamistel 74%). Võrdluseks 2008. aastal oli see 85% ja varasemal perioodil ca 95%. Samas valiti 2011. aastal 17% juhtudest uueks fondiks 75% aktsiaosakaaluga fond (suunamistel 6%). Vahepealne konservatiivsem hoiak on muutumas jälle riskialtimaks - konservatiivsete fondide lahkujate ja tulijate vahe vahetamisel on ca 4300 inimest ja suunamisel ca 200 inimest.

Joonis 12. Pensionifondidest vahetamise teel tulijate ning lahkujate saldo ning annualiseeritud puhastootlus fondi algusest

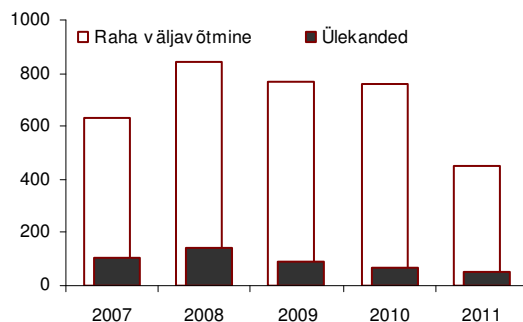
6. Pärimine

II samba pärimised algasid 2007. aastal. 2011. aasta septembri lõpu seisuga on esitatud 3902 pärimisavaldust.

88% pärimisavaldustest on esitatud raha pensionifondist väljavõtmiseks. See osakaal algul kasvas (2007 ja 2008 oli 86%, 2009 90%), kuid on viimasel ajal stabiliseerunud - 2010 91% ja 2011 90%.

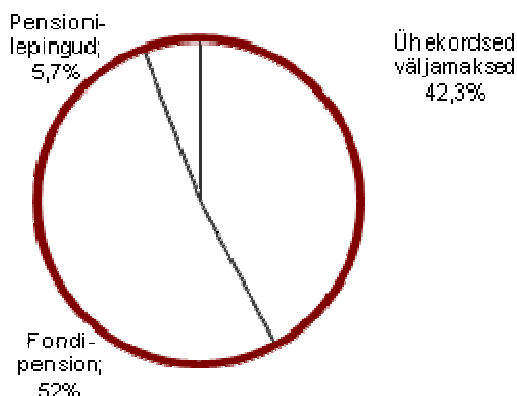
Pärimise teel on pensionifondidest raha välja võetud kokku üle 3 miljoni EUR-i.

Joonis 13. Pärimisavaldused

7. Väljamaksed

Joonis 14. Väljamaksete liigid inimeste arvu järgi

□ II samba väljamaksed algasid 2009. aastal. Õigus minna kohustuslikule kogumispensionile oli 2011. aasta III kvartali lõpuks ca 14 500 liitunud. Septembri lõpuks oli tehtud umbes 10 500 väljamaksete avaldust.

□ Kuivõrd pensioni kogumise aeg on olnud suhteliselt lühike, on enamikel kogumispensionile läinutel kogunenud raha alla 50-kordse rahvapensioni määra ning väljamakseid tehakse valdavalt otse pensionifondidest. 52% väljamaksete avaldustest on tehtud fondipensioni väljamaksete saamiseks ja 42,3% ühekordse väljamakse saamiseks. Väljamaksete saajatest 5,7%-l oli kogunenud raha üle 50-kordse rahvapensioni määra ja nad sõlmisid pensionilepingu.

□ Esimese aastaga maksti fondidest välja 3,5 miljonit EUR-i ja 2010. aastal 6,5 miljonit EUR-i. 2011. a septembri lõpuks on kokku välja makstud 10,6 miljonit EUR-i.

□ 25% rahast on läinud ühekordseteks väljamakseteks. Suurim osakaal on pensionilepingute kindlustusmaksetel – 47%. Sealjuures kindlustusmaksete osakaal on ajas järjest kasvanud.

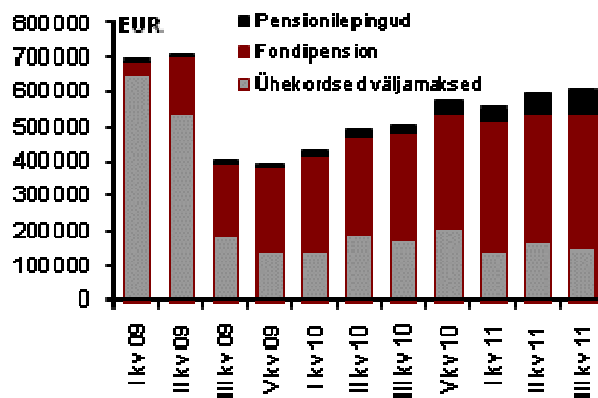
□ Keskmine ühekordne väljamakse oli septembri lõpus 610 EUR-i. Keskmine fondipensioni väljamakse on ca 31 EUR-i kuus. Keskmine pensionilepingu väljamaksed on ca 40 EUR-i kuus ning lepingu sõlmimisel on keskmine tasutud kindlustusmaks ca 8200 EUR-i.

□ Üle 98% sõlmitud pensionilepingutest on garantiiperioodiga. Keskmine garantiiperioodi pikkus on ca 15 aastat.

□ Pensionilepinguid pakuvad ERGO Elukindlustuse AS (33% lepingutest), AS SEB Elu- ja Pensionikindlustus (24%) ja Compensa Life Vienna Insurance Group SE (42%). Sealjuures viimase kvartaliga on Compensa suurendanud oma turuosa 34%-lt 42%-ni.

□ Kindlustusmaksete järgi on suurim turuosa aga ERGO-l 37%, järgneb Compensa 35%-ga ja SEB turuosa on 28%.

Joonis 15. Väljamaksete mahud liikide järgi

Vaata lisaks: www.pensionikeskus.ee ja www.minuraha.ee